

Юшко С. В. Організація міжбюджетних відносин в Україні: стан, проблеми

Розширена анотація

В роботі зазначається, що становлення місцевого самоврядування в Україні перебуває під загрозою: брак власних фінансових ресурсів, викликаний обмеженим складом доходів місцевих бюджетів; недостатньо обґрунтоване розмежування доходів, що враховуються і не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів; щорічне істотне недофінансування суттєво обмежують самостійність місцевих бюджетів, ведуть до посилення залежності від центральної влади, створюють штучну масову дотаційність бюджетів, гальмують темпи економічного і соціального розвитку регіонів.

Наголошується, що застосовувана в Україні система формування доходів місцевих бюджетів та фінансування видатків є досить недосконалою: обсяги функцій і повноважень, які покладаються на місцеві органи влади не відповідають фінансовим можливостям їх реалізації; широкий перелік задекларованих державою соціальних зобов'язань не узгоджуються з наявними фінансовими ресурсами; має місце нечітке розмежування повноважень між органами державної та місцевої влади.

Автор зауважує, що процедура віднесення певних адміністративно-територіальних одиниць до складу реципієнтів, інших – до донорів є доволі умовною і не завжди здатна об'єктивно свідчити про кращий розвиток одних територій, вищий рівень сплати ними податків, продуктивнішу роботу органів влади, та, відповідно, порівняно гірші показники інших територій. Це пов'язано з тим, що по-перше, в Україні застосовується необґрунтована система надмірного вилучення доходів з місцевих бюджетів з наступним частковим поверненням їх у вигляді міжбюджетних трансфертів. Змінивши розподіл доходів між бюджетами можна змінити й рівень їх фінансової забезпеченості. Відповідно, кількість статистичних дотаційних бюджетів при цьому буде зведена до мінімуму. А по-друге, не можна однозначно робити подібні висновки через відмінність нормативів вилучення коштів з різних бюджетів.

Звертається увага, що застосовувана в Україні система фінансового вирівнювання є досить недосконалою оскільки не створює необхідної зацікавленості місцевих органів влади у пошуку і мобілізації

резервів зростання доходів та раціонального використання коштів: немає сенсу відшукувати додаткові надходження та економити на видатках, якщо це призведе до перерозподілу доходів шляхом їх прямого вилучення. Неefективність такого механізму полягає ще й у тому, що згідно з чинною практикою планування доходів і видатків місцевих бюджетів визнання регіону донором зовсім не означає відсутність у нього власних фінансових проблем; просто на середньоукраїнському фоні його показники виглядають краще. Невипадково, що території з потужнішою податковою базою, як наслідок, відстоюють свої права та переваги у формуванні дохідної частини своїх бюджетів; а „бідні” території вимагають збільшення обсягів фінансової допомоги.

Автор відзначає, що незважаючи на усі вади механізму фінансового вирівнювання, повністю відмовитися від його використання бачиться неможливим: надто нерівномірним є територіальне розміщення продуктивних сил, значно диференційованою є податкова база регіонів, суттєвою є різниця у потребах різних територій, часто непорівнянними є обсяги витрат у сфері надання державних і громадських послуг та вартість цих послуг. Свій вплив накладають також природно-кліматичні, історичні, географічні та інші чинники. Виникаючі під їх дією фіскальні дисбаланси вимагають відповідного урегулювання з боку держави, яка має забезпечити дотримання встановлених у країні соціальних гарантій принаймні на мінімальному рівні. При цьому задачею держави має бути не зрівняння дохідної спроможності бюджетів, а оптимальне поєднання необхідності забезпечити рівний доступ громадян до суспільних благ та послуг з наданням адекватної винагороди територіям, що забезпечують більший внесок у суспільний добробут.

Робиться висновок, що подальший розвиток місцевого самоврядування неможливий без зміцнення основ його фінансової незалежності, що, на думку автора, має відбуватися шляхом:

- 1) перегляду груп надходжень, що закріплюються за місцевими бюджетами, у тому числі складу доходів, які враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. До складу доходів місцевих бюджетів доцільно було б, зокрема, включити частину податку на прибуток та додану вартість тощо, а у складі доходів, які не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів передбачити певний відсоток податку з доходів фізичних осіб. Це

дозволить збільшити частку коштів, яка лишається у розпорядженні органів місцевої влади.

2) перегляду складу видатків місцевих бюджетів, у тому числі тих, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів; узгодження бюджетних повноважень з наявними фінансовими ресурсами.

Повний текст статті див. за посиланням:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_1_6